

ФОБІЇ ЯК ЧАСТИНА ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ЖІНКИ У МАЛІЙ ПРОЗІ ЄВГЕНІЇ КОНОНЕНКО

Г. П. Калантаєвська,

Ю. С. Обельчак,

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна

У статті йдеться про фобії як частину внутрішнього світу, у контексті яких живе й самотверджується українка із постколоніальною свідомістю – героїня оповідань Є. Кононенко. Звертається увага на зумовленість поведінки і ціннісних переваг жінки середнього віку атмосферою тривог і страхів та на її психоемоційний стан як показник індивідуальних рис особистості.

Ключові слова: *внутрішній світ, страх самотності, самооцінка особистості, почуття гідності, психоемоційний стан.*

Дослідження феномену страхів у бутті людини як соціальної істоти є привілеєм не тільки психіатрії, філософії, соціології тощо, а й міфології та художньої літератури від прадавніх часів. Про страх як рушійну і руйнівну силу в процесі існування будь-якої біологічної форми життя на землі висловлювали міркування Цицерон і Тацит, Леонардо да Вінчі й Ф. Бекон, Шекспір і Стендаль, Г. Сковорода й І. Франко, світові й українські науковці, філософи, письменники. Вони наголошували, що страх, не маючи чітко окреслених меж, проникає в усі клітини людського ества, паралізує чи притуплює враження і відчуття, убиває любов, штовхає на підлі чи високі вчинки, заперечує навіть найменшу ймовірність щастя і взагалі перетворюється на танталові муки щоденних випробувань. Наприклад, у романі В. Шевчука «Три листки за вікном» страх, переслідуючи героя, постає перед ним в образі дивного чоловіка з каламутними очима і глумливо-поблажливою «гадючкою усміху» [5, с. 37] в кутику рота, покликаного до всього ще й стримувати людей від гріхопадіння та злочинів: «Страх же мусить жити в людях, страх – її керманіч і водій. Без страху людина стала б удвічі більшим хижакком, ніж є. Страх унатурює звичаї і мораль. Унатурює, а, може, й творить її» [5, с. 36 – 37]. Зокрема автор розмірковує також і про страх Божий, який би мав дружити зі справедливістю.

Певна історична епоха породжує в людині особливі фобії, пов'язані з політичним життям країни, особистими статками, душевними протиріччями, родинними конфліктами тощо. Українська жінка другої половини ХХ – початку ХХІ століття, народжена в 50-ті чи 60-ті роки, як і сама Євгенія Кононенко, є для письменниці напрочуд вдалим із психологічного погляду об'єктом художнього відтворення, бо в її світогляді, умовах життя, мріях і страхах відбилась кілька поколінь її попередниць – жінок доби репресій, які на генетичному рівні запрограмували нашу сучасницю в побутових і суспільних аспектах її поведінки, здійснюваної на інтуїтивно-емоційному рівні у контексті відчуття власної беззахисності навіть у родині чи колективі.

Творчість Є. Кононенко є на сьогодні об'єктом досліджень науковців Н. Зборовської, М. Стріхи, О. Брайка та інших, які звертають увагу на романний доробок письменниці, з'ясовують його місце в сучасному літературному процесі, відзначають художню майстерність авторки «Імітації» і «Зради» у порушенні екзистенційних проблем тощо. Літературознавець Н. Зборовська зокрема простежує «неповторність закономірності феміністичної ідеї в прозі Євгенії Кононенко, що тісно пов'язана з неповторністю її самотності, відрази до пересічного жіночого щастя, з її секретом перетворення особистого жіночого нещастя на мистецтво» [1, с. 58] і наголошує, що «у творчості Є. Кононенко йдеться про психологічну

жіночу ситуацію в час великих суспільних перемін, коли відбувається злам колоніальних структур, з яких на свободу виходять колоніально виховані чоловіки і жінки у невідомий простір, де ще не склалися духовні цінності» [1, с. 59]. Тому дослідження внутрішнього світу постколоніальної жіночої особистості і численних фобій у ньому є *актуальним*, бо воно допомагає глибше зрозуміти феміністичний аспект малої прози Є. Кононенко, скласти уявлення про специфіку ментальності українки початку ХХІ століття у хронічно кризовому соціальному контексті.

Метою нашої статті є з'ясувати особливості вияву страхів у поведінці героїнь письменниці, простежити їх вплив на систему жіночих пріоритетів і цінностей. Для *реалізації* мети слід визначити походження цих фобій, їх залежність від місця особистості в суспільстві, охарактеризувати психоемоційний стан жінки, приреченої постійно жити в атмосфері страху.

Вікові, фахові, освітні, творчо-інтелектуальні, психічні, етико-моральні та інші якості більшості героїнь Є. Кононенко збігаються із характеристиками сучасної українки, яка щоденно випробовується шлюбом, роботою, дружбою, коханням, потребами і реальними можливостями самореалізації тощо. Персонажі оповідань Є. Кононенко – здебільшого жінки середнього віку, які ще вважають себе молодими і привабливими, хоча усвідомлюють фатальні для себе ознаки старіння. Вони, як правило, мають подруг-ровесниць, дочок-школярок чи студенток, мам або свекрух, уподібнитись до яких у майбутньому страшенно бояться. Затурканим рутинними проблемами й тривогами, їм важко порозумітись із дітьми-дівчатками, задержувати налаштованими бути успішнішими за мам, принаймні в особистому житті, і майже неможливо зберегти добрі стосунки із власними матерями, примхливими та нестерпно жорстокими у старечому егоїзмі. Ці умовні три «бабські» покоління часом приречені на спільне життя в умовах тривожних 90-х років. Вони намагаються раціонально розподіляти ролі в сім'ї, і зазвичай жінці, котрій випало бути між матір'ю і дочкою, середній ланці, доводиться заробляти на хліб під нескінченне бурчання й дорікання, з одного боку, та безкомпромісну іронію – з іншого. Зрозуміло, що й страхи, й тривоги кожного покоління обумовлені віком, станом здоров'я, освітою, перспективами чи безперспективністю тощо.

Ровесницю авторки переслідують страхи чогось не встигнути в життєвій гонитві, де майже не залишається часу на себе. У ній глибоко закорінені страхи перед безгрошів'ям, голодом і злиднями, накладеними на хронічну фізичну втому і моральне виснаження, які, в свою чергу, є породженням тривоги за перспективу побачити власних батьків у клінічному маразмі, а дітей – у поганому товаристві, а то й просто на суспільному дні. А понад усіма цими страхами – страх, що хтось із родичів чи знайомих, перед якими годиться одягати маску успішності, дізнається правду про відчуття загнаності й животіння в депресії, які відбирають сон і спокій.

Твори Є. Кононенко представляють широку галерею героїнь нашого часу. Це жінка з вищою освітою і науковим ступенем, але без грошей, яка утримує матір, дітей і хворого чоловіка, боячись, що хтось довідається про його лікування у психіатричному закладі («Різними мовами»). Це сучасна ділова пані, яка панічно боїться бідності і зовсім не боїться стати чужою власному синові, тому й віддає його на виховання колишньому чоловікові-письменнику, бо хлопець заважав «заробляти» («Убивчий сюжет»). Це стара вчителька, до страхів якої ще радянської доби (прослуховування телефону, виклики до КДБ тощо) долучаються фобії нового часу – квартирних шахраїв, зустрічі із колишніми учнями, власного відображення у дзеркалі та інше («Відгоріли свічки»). Це колишня сексотка, яка боїться за долю сина-націоналіста («Зустріч у Сан-Франциско»).

Жінка у Є. Кононенко може жити у полоні страху глобального і тривалого чи дрібного ситуативного, який виникає протягом дня від незначного випадку, зустрічі, враження, навіть від пустої фрази. Наприклад, інтелектуалка Віра з оповідання «Різними мовами», яка загалом страждає від недоступності гарних книг і бібліотек, живе в тривожному передчутті того, що ще не сталося, але може статися у

найближчу мить: не зайняти місця в трамваї, а якщо пощастить сісти, то щоб не зігнала якась бабуся; що мама розбудить посеред ночі саме тоді, як нарешті заснеш, і то лише на те, «щоб їй нагадали, як, власне, звали їхню сусідку двома поверхами нижче, коли ще мешкали на Тургеневській...» [3, с. 6]; навіть втратити пошарпану торбу з обідом для чоловіка, забуту під сидінням у трамваї. Інша героїня твору – активна цинічна Ельвіра – на противагу подрузі боїться зовсім іншого – не отримати красивого життя, почуватися «вошею на бомжі» у світі багатих і сексуальних.

Троє подруг із оповідання «Три вершини любові» - кандидат наук, касирка і безпритульна – навчались колись на курсах іноземних мов і в площині жіночого нещастя так і zostалися на одному рівні попри різні соціальні статуси. Жінок об'єднують спільні страхи і туга за великим коханням, яке не судилось нікому з них, а стосунки з чоловіками залишили в них по собі психологічні травми. Спостерігаючи за героїнями у хвилини найбільшої відвертості, письменниця звертає увагу на те, що більшість їхніх фобій породжені негативним досвідом у коханні, є наслідком відкритості, ширості, а, отже, й незахищеності перед брутальністю чоловічого самолюбства. На противагу вершинам любові, запропонованим однією із співрозмовниць, жінки мають «три безодні кохання», які по суті втілюють найбільші фобії кожної з них: «Перша – це коли обсядуть жіночі хвороби. Друга – це коли він вештається поруч, а ти думаєш, навіщо воно тобі потрібне? А третю пізнаєш, коли продаєш мамині подарунки, щоб повернути його борги...» [3, с. 74]. Інший варіант – «це коли тебе водять за ніс, один день кажуть одне, другий день – інше, і так щодня, а роки минають» [3, с. 74]. Кожна із подруг понад усе боїться бути непривабливою, обдуреною, використаною, відчувати відразу до власного чоловіка.

Історія феміномана-іноземця, який через агентства «виписує» коханок, шукаючи в них слов'янські риси жертвовності, сором'язливості та хазяйновитості («The very woman»), з'ясовує ще один аспект фобій нашої сучасниці – розповідає не тільки про легкодоступність жінки, готової заради забезпеченого життя віддатися без зайвих вагань, а й про її страх програти в таких стосунках, не отримати винагороди за свої послуги. Комерціалізація життя, переконує авторка, поглинає навіть інтимну сферу, тому жінка, залишаючись жертвою, продаючи себе, дбає про «матеріальну компенсацію своїх майбутніх мук, якщо він раптом вирішить залишити її відразу по тому, як отримає те, чого прагне зараз» [3, с. 101].

Суперечливі почуття викликає героїня оповідання «Відгоріли свічки» стара вчителька Ніна Павлівна, страхи якої і реальні, і уявні, до того ж рясні й багатопланові. Вона не йде на ювілей школи, бо боїться, що колишні учні побачать її бідною, старою і беззубою. Вона не хоче поміняти житло на дешевше (щоб за різницею в ціні полікуватися і щось купити), бо панічно боїться, «що її обдурять, що вона втратить і квартиру, і гроші... І навіть якщо купівля-продаж пройдуть успішно, то тримати готівку вдома, весь час тремтіти, що прийдуть грабіжники, які періодично вдираються до самотніх, катують їх, якщо ті не віддають грошей добровільно, - навіщо їй такий кінець?» [3, с. 108]. Вчителька не вмикає увечері в кімнаті світло, бо боїться, «щоб ніхто з колишніх учнів не прийшов на вогник» [3, с. 108], тому й до телефону не підходить. Як людина, яка все життя прожила в нестатках, вона боїться використати для себе щось цінне, відкладене на чорний або особливий день, який усе ніяк не приходить і навряд чи прийде. Символом такого животіння стають давні, привезені колись із Литви, свічки: «Раніше вона запалювала ці свічки на кілька секунд. А потім гасила – боялася пошкодити орнамент на циліндричній поверхні...» [3, с. 109]. Раптовий дзвінок у двері викликає у героїні переляк, короткотривале заціпеніння, паніку, бо він є брутальним втручанням у її усамітненість: «...Ніна Павлівна перелякано дмухнула на свічки. Затамувала подих. Дзвонять ще раз, відчуття страху розростається до неймовірних судом, до цокотіння зубів. А ну ж бо довідаються, що вона вдома й не хоче відчиняти?...» [3, с. 109]. Змушена спілкуватись із нахабною випускницею «сімдесят третього року», вчителька сідає подалі від світла, бо боїться показати спотворене роками обличчя.

Психологічно бездоганно описуються у творі спогади Ніни Павлівни про давні страхи – страхи іншого історичного часу. З дитинства вона боялась спати просто неба – відтоді, як німці виганяли їх із Києва; потім боялась виявляти ніжні почуття до улюбленого учня Славка, бо остерігалась шкільних пліток; потім злякалась за його майбутнє, коли він у випускному творі процитував Василя Симоненка; а згодом побоялась пустити Славка на одну ніч переночувати, коли його вигнали з університету і виселили з Києва. У далекому 73-му вона побоювалась, що телефон прослуховується, і ізолювалась від спілкування з тими, хто їй довіряв. В очах Оксани Полуян – нахабної випускниці, а нині журналістки – Ніна Павлівна є жалюгідною істотою, доброта і справедливість якої нічого не значать за відсутності цивільної відваги: «... ви завжди були боягузкою! І такою боягузкою, що аж накладали в штани! Мені одного разу в моїй газеті замовили матеріал про моральних авторитетів, і я згадала про вас. І довго думала, чому ви не дотягуєте до справжнього морального авторитету, Ніно Павлівно! Ви ніби така співчутлива, така справедлива, і вчили добре, і по-справжньому допомогли багатьом! Чого ж бракує? Сміливості, Ніно Павлівно! Моральний авторитет передбачає безстрашність!» [3, с. 121].

Випадково побачивши загибель Оксани під колесами автомобіля, вчителька, не зрадивши своєму ставленню до життя, «наступний тиждень ... прожила в атмосфері нестерпного страху» [3, с. 123] перед міліцією, цікавими сусідами, викликом до слідчого: «судоми страху, так само як і голоду, зробились для неї звичним явищем» [3, с. 124]. Згадує жінка й інші страхи молодості, які натеper стали гіркою реальністю – стати огрядною. У таких же побоюваннях признається їй і колишня учениця, яка зневажає всі інші страхи, окрім головного – «стати такою жирною, як ви, Ніно Павлівно!» [3, с. 113].

Фобії жінок – героїнь оповідань Є. Кононенко стосуються зазвичай тих побутових і психологічних сфер, від яких безпосередньо залежать самооцінка, самоствердження і самоповага особистості. Якщо дівчата бояться залишитись незапотребуваними, незаміжніми, то шлюбні жінки бояться бути покинутими заради вродливішої чи молодшої коханки. Дівчатка-підлітки і юнки бояться психологічного терору батьків і невизнання ровесників («Груди і стегна»), а їхніх бабусь лякає «пофігізм» власних дітей і внуків, уперта звичка робити все наперекір, жити як заманеться, а не як годиться, яка зрештою і виробилась від агресивного насадження правильних, на думку батьків, норм поведінки («Останній розділ перед епілогом»). Страхи старших жінок, які ніколи не були мамами, - егоїстичні, окреслені переважно власною персоною, - пошкодитись, підірвати здоров'я, порушити чи змінити звичне життя, його послідовність, викликати в когось осуд власними діями: що подумують люди! («Убивчий сюжет»). У матерів середнього віку фобії перехресні, подвоєні власним досвідом: за свій шлюб, навіть якщо він уже давно формальний, і за долю дочки, яка зненацька стала вживати косметику, носити бікіні і відверто поглядати на дорослих чоловіків («Груди і стегна», «Рубець на обличчі»).

Жінка будь-якого віку зазвичай переживає гостру тривогу перед тим, як наважитись розповісти родичам чи близьким (молода дівчина – матері, бабусі; літня жінка – дітям; сорокарічна пані – подрузі-ровесниці) про обранця, особливо якщо він безнадійно одружений («П'ять хвилин ніжності») чи якщо до його національності у них є серйозні претензії («Жовта зірка в снігах»). Вона боїться не порядності (елементарного людського егоїзму) свого коханця, якого сама ж і використовує («The very woman»). У неї холоде в грудях від одної думки про те, що коли-небудь хтось може силоміць переселити її зі старого будиночка в нову багатоповерхівку («Зупинка за вимогою»): «Бабуся завжди дуже боялась, що знесуть їхній острівець посеред заваленого жорствою пустирища. Казала, що, як не дай, Боже, доживатиме в бетонній багатоповерхівці, то доведеться довго лежати перед смертю. Тоді нізащо не пощастить умерти за один день, як умирали всі в їхньому закутку, коли тут ще було багато будиночків із садочками» [3, с. 248]. У серці жінки, яка без чоловіка виростила сина і мимоволі ревнує його до всіх дівчат, постійно жевріє страх, що хлопець рано

чи пізно знайде заміну материнській любові в обіймах «якоїсь дівки», хоча багато років тому її вигнала власна свекруха, також не бажаючи ділити сина з невісткою («На своїй землі»).

Неоднозначне відчуття викликають страхи шістдесятилітньої вчительки-киянки, вихованої на старосвітських цінностях свого покоління, про які вона розповідає в листі до подруги («Дорога Альоно!»). Літня пані багато років живе у моральному й психологічному конфлікті з родиною та епохою, що настала після проголошення незалежності України («Яка жахлива ця доба в усіх деталях!») [4, с. 94]. За голосними гаслами нового часу вона помічає агресивний незауважований цинізм юних ерудитів, таких, як її власний внук-підліток і навіть його батьки, які відверто зневажають подружню вірність і виправдовують зраду глибоким розумінням проблем одне одного. Життя в «новому» суспільстві авторка листа вважає скаженим, божевільним, підступним, бо люди не стали іншими, а елементарно пристосувались до нових умов і лицемірять так само, як і раніше: «І мені доводилося по-дурному – так, я визнаю це, абсолютно по-дурному цитувати матеріали партійних з'їздів, коли я писала плани з класного керівництва, а тепер їм доводиться цитувати теперішню ідеологію, аби заробляти собі на хліб. Я це розумію, тільки не треба казати, що теперішній лад чимось кращий за попередній. Тоді було одне – тепер інше» [4, с. 93–94].

Жінка щиро признається, що жахається не знаних нею раніше таких явищ, як нетрадиційний секс, якого захотів від неї власний чоловік, щоб «пожвавити наш шлюб» («У моїй уяві такого від жінки може хотіти тільки гвалтівник, а не муж, коханий» [4, с. 98]), як домашній бордель з переглядом порнофільмів, як нестандартна сексуальна орієнтація чи відвідування п'ятнадцятилітнім онуком квартири, де відбувається «колективна розпуста» тощо. Всі ці речі незбагненим для неї чином уживаються в суспільстві і частково в її родині із сучасним патріотизмом, схожим швидше на моду, декорації, данину часові, а не на глибокі внутрішні переконання. У чомусь ця героїня може здаватися несучасною і наївною, але вона досвідчена і спостережлива, а тому й боїться появи в суспільстві новітніх хижаків, які «моляться іншим богам» [4, с. 99], ніж їх попередники, які зомбували людей «радянською громадянською релігією» [4, с. 99].

Про страхи сильної, самодостатньої жінки, закоханої в чужого чоловіка, який дозволяє любити себе і приїздити до нього на побачення, йдеться в оповіданні «П'ять хвилин ніжності». Страх не отримати суворо дозовану порцію ласки («Він подзвонив і сказав, що до дев'ятої буде вдома сам, і якби в неї раптом були вільні п'ять хвилин і вона раптом опинилася в його районі, він радо почастивав би її білим мартіні й чорними оливками, але він не може запрошувати її так далеко, це тільки в тому разі, якщо вона раптом випадково опиниться десь поблизу» [4, с. 37]) переборює інші ситуативні побоювання героїні, яка одна іде надвечір вздовж безлюдної траси, надає їй відчайдушною, спонтанною хоробрістю вирватись із рук п'яних гвалтівників. У ситуації пастки і насилля страх стає потужним рушієм опору, самозахисту героїні. Відбираючи у нападника власну сумочку, вона не помічає, що її сумочка – в неї на плечі, а висмикнена з-під гвалтівника – чоловіча, з купою «баксів».

Інший страх цієї жінки – необачно показати коханому свою вразливість, незахищеність, бо це може віддалити його, утримати від коротких побачень, шлях до яких такий небезпечний у вечірньому віддаленому масиві великого міста: «Навіщо вона скаржилася йому на цих покидьків? Чому не виїхала звідси самотужки? Врешті-решт усе закінчилося добре. Звичайно, кінець міг бути не таким щасливим. Але все сталося саме так. Вона ще й наварила грошей в результаті цієї пригоди. Навіщо було демонструвати йому свою бабську слабкість? Вона звикла сама вирішувати свої справи. Завжди любила повторювати, що від чоловіка їй потрібні п'ять хвилин ніжності. І найстрашніше – залишитися без них» [4, с. 42].

Особливо зворушливим і відвертим з позиції п'ятдесятилітньої жінки є оповідання Є. Кононенко «Голий ювілей», яке до дрібниць передає психо-емоційний

стан жінки напередодні фатальної дати: «Жах ювілею прийшов і став перед дверима її оселі, як міліціант з кайданками»[4, с. 18]. У її спогадах залишився страх дитини, яка опинилась на «нечестивому святі» з нагоди ювілею далекої родички, «де лисі череваті дядьки піднімали чарки за те, аби перестиглій іменинниці й надалі було з ким скакати і в гречку, і в кукурудзу...»[4, с. 18]. Тоді вона злякалась власної тітки Марії – п'яної, з величезним декольте – і того, «як вона весь час легко вимовляла погані слова, ті, за які вчительки викликали до школи мам маленьких лихословів і погрожували виключенням із піонерів, тодішнім аналогом вічних пекельних мук» [4, с. 18].

Перед власним ювілеєм той страх воскрес і поглибився, адже повернувся разом із усвідомленням «стиглого жіночого полудня», відчуттям «болючої деформації тіла»[4, с. 24], коли обвисає живіт, з'являються «зони зайвої ваги», «сальні нерівномірності»[4, с. 22]. А найбільший жах у тому, що зміни є незворотніми, що «ювілей жінки – то кумедне бажання схопити за хвіст те життя, якого вже ніколи не буде»[4, с. 23]. Героїня оповідання – інтелігентна, розумна жінка, яка з огидою боїться того, що на святкуванні вона постане в центрі уваги «кількох десятків жадібних до гульни й наїдків перестарків»[4, с. 19], які говоритимуть «їй за її гроші з чаркою її горілки про її полудень віку, хмільний, плодовитий, спекотний... про те, яка вона прекрасна жінка у свої зрілі літа... ревно відробляючи шинки, салати, можливість добре випити, «добрий розслабончик» [4, с. 24].

Глибоко інтимним для завідувачки кафедри Валерії Миронівни є щоденний страх спілкування з власним чоловіком, до якого «прийшли інсульт, інфаркт, простатит і хвороба Паркінсона»[4, с. 23], а разом з ними – ненависть до молодшої на двадцять років дружини, насолода від констатації найменших її вікових змін: «Ти стара корова, а не жінка! А я в твоєму віці був молодий!»[4, с. 24]. Разом зі страхом в'янення тіла, тривогою почути зловтішне бурчання колись до нестями закоханого, а сьогодні «старого, ... скарлюченого, засцяного, лютого на весь світ»[4, с. 24] чоловіка, приходять «болюче клекотання у грудях: статевого життя не буде, духовного також не буде. Буде животіння»[4, с. 24].

Тему страху перед втратою довіри, духовної близькості, доброти у стосунках із коханим продовжує твір «Загублений шифр», лірична героїня якого готова змиритися з «відставкою свого тіла», зрештою, і українська класика закликає: «Не журися за тіло». Але я категорично не приймаю відставки своєї душі»[4, с. 77]. Жінка боїться прірви, яку створює її коханий чоловік постійним «я зайнятий, зайнятий, зайнятий, поговоримо колись іншим разом...»[4, с. 76], боїться дійти до того стану, коли сама «безпорадно захоче помститися за роки бездарного чекання, відкине запізнілі добрі слова і скаже у відповідь злі. І не просто злі, а фатально недобрі. Я благаю долю вберегти мене від такого. Але потвора чорної некерованої агресії ходить цим світом, жорстоко вражаючи тих, кого покинули друзі»[4, с. 78].

Останнім страхом жінки, в якої за плечима все прожите життя, може бути страх втратити телефонний зв'язок зі спорідненою душею – ровесником далекого дитинства і перших світлих почуттів семирічної дівчинки («Телефонна елегія»). Не почути в слухавці голосу, за який би віддала усе на світі, – означає обірвати останню нитку із життям, колись таким радісним і безкінечним, залишитись у нестерпній самотності серед дітей і внуків, відмежованих назавжди глухою стіною власних потреб та інтересів.

Всі жіночі страхи, немов струмочки, збігаються до центрального страху – залишитись наодинці з долею («Кругом нас – якась безодня, що її вирила доля...» [2, с. 6]): «Страх самотності, з погляду психоаналізу, найбільший страх, що переслідує жінку протягом її життя»[1, с. 57].

Отже, зовнішні і внутрішні причини жіночих фобій, як переконаємось, читаючи оповідання Є. Кононенко, – це невпевненість у майбутньому чи в собі, агресивне вороже середовище, продиктовані жорстокими стосунками закони виживання, усвідомлення власних обмежених фізичних і моральних сил, відчуття беззахисності і

підсвідоме очікування якщо не серйозної небезпеки, то досадних неприємностей. Живучи у постійних страхах і тривогах, жінка-героїня малої прози письменниці, має загострене почуття власної гідності, відповідальності, переживає емоційне збудження, викликане тривогою, чи стрес, який посилює активність її мозку. Тому вона наділена, як правило, гострим аналітико-скептичним розумом, спостережливістю, інтуїтивною здатністю відчувати ще не сказане і ще не усвідомлене чоловіком, якого вона кохає, особливо коли втрачає його.

Письменниця психологічно правдиво відтворила внутрішній світ українки із постколоніальною свідомістю, яка, керована у власному житті фобіями своєї доби, не втратила здатності поважати себе і понад усе цінувати безкорисливу любов.

SUMMARY

PHOBIAS AS PART OF THE INNER WORLD OF A WOMAN IN PROSE OF YEVENIIA KONONENKO

H. P. Kalantaievska,

Y. S. Obelchak,

Sumy State University,

2, Ryskogo-Korsakova St., 40007, Sumy, Ukraine

The article deals with phobias as part of the inner world where the heroine of short stories of Y. Kononenko – a Ukrainian woman with post-colonial conscience lives and asserts herself. It considers the influence of atmosphere of fear and anxiety on behavior and value preferences of middle-aged woman; attention is also paid to her psycho-emotional state as an indicator of the individual traits of the personality.

Keywords: *inner world, fear of loneliness, self-evaluation of personality, self-respect, psycho-emotional state.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зборовська Н. Феміністичний триптих Євгенії Кононенко в контексті загальноукраїнської проблематики / Н. Зборовська // Слово і час. – 2005. – № 6. – С. 57–68.
2. Кобилянська О. Земля / О. Кобилянська // Твори: В 2 т. – К. : Дніпро, 1988. – 598 с.
3. Кононенко Є. Зустріч у Сан-Франциско : збірка оповідань / Є. Кононенко. – К. : ПП «Дуліби», 2006. – 264 с.
4. Кононенко Є. Книгарня «Шок». Новели, есеї / Є. Кононенко. – Львів: Кальварія, 2010. – 128 с.
5. Шевчук В. Три листки за вікном : роман-триптих / В. Шевчук. – К. : Рад. письменник, 1986. – 587 с.

Надійшла до редакції 27 лютого 2014 р.